

Remissyttrande över Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta

Er beteckning: KN2026/00195

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västra Götaland (i fortsättningen Länsstyrelsen)
anser:

- att det är positivt att en översyn av listan över nationellt fridlysta arter genomförs.
- att syftet med fridlysningen måste tydliggöras och definieras bättre samt att syftet behöver löpa igenom utredningens alla delar på ett tydligare sätt.
- att tidplanen för uppdraget varit allt för pressad. Detta har lett till att utredningen presenteras i flera olika steg (delredovisningar) där lagstiftning, skyddskriterier och berörda arter inte kunnat samköras. Det har därför varit svårt att hålla en röd tråd i den nu aktuella remissen.
- att noll-alternativet är inte utrett ordentligt. Länsstyrelsen har förståelse för att tiden inte funnits men konsekvenserna för de arter som nu inte kommer att bli fridlysta borde funnits med i utredningen.
- att utredningen inte tagit i beaktande att markexploatering utgör ett hot mot arter och att fridlysning är en lämplig åtgärd för att begränsa eller anpassa exploatering för att undvika skada på känsliga arter.
- Att det finns mossor som bör tas med på listan över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta.

Principiella synpunkter

Utredningen

Länsstyrelsen konstaterar att tidsplanen för uppdraget varit allt för pressad vilket bland annat lett till att konsekvensbeskrivningen presenteras innan listan över arter är fastställd. När föreslagen lagstiftning inte finns med i samma remiss som förslaget till arter, är det svårt att få ett tydligt grepp om hur de respektive skyddskriterierna och undantag kommer att slå ut i praktiken.

2.4 Hävdgynnade arter

Länsstyrelsen anser att hävdgynnade arter ska vara med men att det ska göras tydligt att bete eller slätter som kan döda enstaka individer ska kunna tillåtas. Skyddet ska främst syfta till att skydda mot exploatering samt insamling av plantor och frön. Det finns i Västra Götaland ett antal exempel på arter där fridlysning bör kunna vara ett lämpligt komplement till skydd. Exempelvis kan det inte uteslutas att drakblomma är en hävdgynnad art där fridlysning lämpar sig väl. Länsstyrelsen anser också att reglerande föreskrifter i naturreservat eller motsvarande inte fungerar lika bra i praktiken som fridlysning. Vad gäller just drakblomma finns det även förekomster utanför skyddad natur.

Länsstyrelsen instämmer även i den bedömning Jordbruksverket gör, det vill säga att för vissa hävdberoende arter skulle fridlysningsbestämmelser kunna vara ändamålsenliga för att ställa krav om särskilda hänsyn vid bete, slätter och andra jordbruksåtgärder, så att åtgärder görs vid lämpliga tidpunkter eller med lämpliga metoder för att inte utrota populationer lokalt. Detta förutsätter dock att fridlysningsbestämmelserna utformas så att de inte i stället försvårar en ändamålsenlig skötsel. Det behöver vara tydligt att det är tillåtet att de aktuella växterna slås av vid slätter eller betas och trampas av betesdjur, eller att individer av aktuella insektsarter (till exempel ägg eller larver) kan omkomma i samband med vegetationskötseln.

2.4.2 Alternativ till att fridlysa arter

I konsekvensutredningen jämförs arbetet med åtgärdsprogram (ÅGP) med fridlysning. Länsstyrelsen anser att det inte går att jämföra fridlysning och ÅGP på detta sätt. Fridlysnings funktion gör i bästa fall att arten inte får det sämre medan ett ÅGP syftar till

att arten ska få det bättre. Att det senare bär en större kostnad får anses vara givet. För att förbättra bevarandestatus för CR-arter krävs aktiva åtgärder även om fridlysning kan vara ett sätt att stoppa minskning.

2.5 Markexploatering

Länsstyrelsen anser att utredningen inte tagit i beaktande att markexploatering utgör ett hot mot arter och att fridlysning är en lämplig åtgärd för att begränsa eller anpassa exploatering för att undvika skada på känsliga arter. Exploatering i samband med genomförande av detaljplaner, vägar och annan infrastruktur kan innebära en stor påverkan på även hävdgynnande arter, vilket idag regleras med befintlig fridlysning. Exempel på hävdgynnande arter som i Västra Götaland har skyddats på detta sätt är backsippa och knölnate.

2.5.1 Ål

Länsstyrelsen anser att det är positivt att ålen listas som fridlyst sett till påverkan av vattenverksamheter då det ger en ytterligare tyngd kring optimering av anpassningskraven rörande risk för skada på ål. Förslaget väcker nedanstående frågor som behöver besvaras:

1. hur påverkar fridlysningen möjligheten att bedriva ett fiske på arten i syfte att flytta den förbi nedströmsliggande hinder (s.k. Tran & Transport)?
2. hur påverkar fridlysningen det kvarvarande konsumtionsfisket på ål och vilka förutsättningar som i så fall skulle finnas för begränsade dispenser för bevarande av en småskalig tradition i till exempel Hanöbukten?

Länsstyrelsen anser även att det bör utredas om förbud kopplat till det resterande ålfisket till konsumtion går att tydliggöra i utredning och att möjligheterna till att stänga de öppningar som görs via fiskerilagstiftningen.

2.6.1 Konsekvenser för staten

Länsstyrelsen bedömer att det kommer att vara svårt att förstå utfallet av de olika skyddskriterierna och vilket lagrum respektive art kommer att omfattas av. Att listan över arter kommer att ändras vart 5:e år riskerar att ytterligare försvåra denna tolkning. Som jämförelsen framhåller Länsstyrelsen att det i dagsläget inte är

ovanligt med frågor där allmänheten utgår från att ek och en är fridlysta. Följaktligen håller Länsstyrelsen det för sannolikt att förslaget kommer innebära en ökad inström av frågor samt ökat behov av vägledning gällande fridlysta arter.

Länsstyrelsen konstaterar även att det inte är fastställt vem som har prövningsansvar för fridlysta arter som påverkas av skogsbruksåtgärder. Detta remissvar utgår dock från att Skogsstyrelsen kommer att axla denna roll.

2.6.2 Konsekvenser för kommuner och regioner

Länsstyrelsen delar bedömningen gällande de konsekvenser som lyfts fram för kommuner. För att det ökade antalet fyndlokaler inte ska försena och fördyra planläggning behöver nationella myndigheter och länsstyrelserna arbeta med vägledning. Det kommer att ställa utökade krav på länsstyrelserna. Det kan kräva utökade resurser för vägledningsarbete. Men även med utökade resurser för vägledning ser Länsstyrelsen en risk för att kommunerna drabbas av mer utdragna, och samtidigt dyrare, planprocesser.

2.6.4 Vattenkraft

Det bör förtydligas att det vid prövning av vattenverksamhet ställs höga krav på alternativa lösningar och lokalisering. Påverkan på ål ska i första hand helt undvikas eller minimeras genom alternativa lösningar.

Artsvisa synpunkter

Länsstyrelsen anser det finns risker med fridlysningsbestämmelser som skyddar en art på individnivå då det kan försvåra biotopvårdande åtgärder, inventering, populationsuppföljning och forskning som har betydelse för artens bevarande.

I det fortsatta arbetet med att ta fram de nya fridlysningsbestämmelserna bör det övervägas om det går att ta fram ett generellt undantag för biotopvård som behövs, och/eller för inventering, populationsuppföljning och forskning om arten.

Havsnejonöga

När det gäller det som angivits som hot mot havsnejonöga är även bristen på stor fisk i havet och kraschade marina ekosystem exempel på hot.

Flodpärlmussla

Länsstyrelsen ser positivt på att flodpärlmusslan får ett utökat skydd genom fridlysning. Länsstyrelsen konstaterar att flodpärlmussla redan i dag omfattas av fiskeförbudet genom förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. För att underlätta åtgärder som syftar till att gynna arter bör möjligheten till undantag i ovan nämnd förordning göras för åtgärder som innebär temporär hantering av musslan. Görs inte det kommer det krävas dubbla prövningar för att kunna genomföra naturvårdande åtgärder som syftar till att stärka bestånden av flodpärlmussla.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen anser att syftet med fridlysningen måste tydliggöras och definieras bättre samt att syftet behöver löpa igenom utredningens alla delar på ett tydligare sätt.

Vidare behöver även definitionerna av skyddskriterierna ses över och göras tydligare.

Enligt nuvarande rödlista är 68 mossarter listade som CR (akut hotade) eller EN (starkt hotade)¹. Länsstyrelsen konstaterar att trots detta saknas mossor helt i förslaget på arter som föreslås vara fridlysta. Det är svårt att se motiv till detta då många av dessa mossor har liknande hotstatus och behov av fridlysning som de lavar som tagits med i listan.

Länsstyrelsen anser att det inte bör finnas regional fridlysning för de arter som omfattas av kriterium 2.2, kommersiell användning. Det går exempelvis inte att bedriva tillsyn på dessa arter eftersom en art kan plockas i ett län och säljas i ett annat. Det är inte möjligt att bevisa var arten är plockad och det är således inte möjligt att bedriva tillsyn av förbudslagstiftningen. Därför bör dessa arter fridlysnas i hela landet.

---

¹ [Sök arter, m.m...-Artfakta från SLU Artdatabanken](#)

Slutligen konstaterar Länsstyrelsen att andelen arter som är svårbestämda ökar kraftigt i och med det förslag på arter som presenteras. Framför allt är det många insekter och lavar som är så pass svårbestämda att det kan behövas expertkunskap för att identifiera rätt art. Hur detta ska hanteras vid exempelvis avverkningsanmälningar bör beskrivas i konsekvensutredningen.

Detta gör det även mycket svårt för en markägare att bedöma om den har fridlysta arter på sin mark.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med naturvårdshandläggaren Robert Knubb som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsfiskekonsulenten Fredrik Larsson, kulturgeografen Torbjörn Sahl och naturvårdshandläggaren Anna Stenström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.